

v ozbrojených silách a širších podmínkách pro rozvoj osobnosti i zlepšení mezilidských vztahů.

Jde tedy o komplex vzájemně spjatých otázek, které si objektivně vyžadují i teoretické rozpracování v zájmu dalšího praktického programového postupu. Tato problematika je v současnosti rovněž v popředí pozornosti Rady pro rozvoj demokratizačního procesu v ČSA a v tomto směru byl i připraven materiál k projednání v kolegiu ministra národní obrany ČSFR.

Generálmajor Ing. Josef Střecha

EFEKTIVNOST, HOSPODÁRNOST A ÚČELNOST VE VÝSTAVBĚ VOJSK ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Z dosažených výsledků vývoje národního hospodářství ČSFR v uplynulých letech i v roce 1989 vyplývá, že tempo hospodářského růstu v porovnání s uplynulými léty a rokem 1988 pokleslo. Snížila se dynamika tvorby národního důchodu.

V našem zahraničním obchodě se sice rychleji rozvíjela výměna zboží s nesocialistickými zeměmi, přetrvávala však nevhodná skladba exportu (převážně vývoz surovin a polotovarů). Přitom náš zahraniční obchod byl převážně zaměřen na výměnu zboží se socialistickými zeměmi. To ve svých důsledcích vedlo na jedné straně k jakési „přijatelné úrovni“ naší zadluženosti u nesocialistických států, ale na druhé straně ke zvyšování našich pohledávek u socialistických zemí a států, které stály do roku 1989 v popředí našich obchodních zájmů.

V československé ekonomice, v uplynulých letech, nadále pokračovala tendence zpomalení růstu výroby, což bylo sice našim ekonomům a politikům známo, ale potřebné účinné změny, které by směřovaly k nápravě těchto negativních jevů, se neuskutečňovaly dostatečně rychle a výrazně.

Váženým zdrojem nerovnoměrných tendencí ve vývoji naší ekonomiky zůstala i rozsáhlá investiční výstavba. Nedostatků v této oblasti byly dále prohlubovány nízkou technickou úrovní dokončovaných kapacit a samotným faktem, že se nedaří změnit poměr mezi stavebními a technologickými investicemi.

Všechny tyto skutečnosti se nemohly vyhnout i oblasti ekonomického zabezpečení potřeb výstavby Československé armády. Konkrétní dopad se projevil ve výši přidělených rozpočtových výdajů FMNO, vyčleněných pro výstavbu vojsk jak v roce 1989, tak i v roce 1990. V roce 1989 došlo v několika etapách k jejich výraznému krácení, což znamenalo zpomalení tempa modernizace výzbroje a zastavení plánované výstavby některých druhů vojsk – především v oblasti spojení, velení PVOS a letectva.

Přijetím a schválením rozpočtu federace na rok 1990 ve Federálním shromáždění dne 27. 3. 1990 byly učiněny kroky k výraznému potlačení inflačních tendencí v našem národním hospodářství. Přebýtkový rozpočet si vyžádal výrazně snížit dotace do výrobní sféry s cílem snížit podnikavost všech podniků (včetně podniků FMNO). Omezeny byly rovněž výdaje do nevýrobní sféry mimo zdravotnictví a školství. Snížení výdajů na obranu a bezpečnost dosáhlo výše 12,5 % s tím, že rozpočtové výdaje FMNO byly sníženy o 10 %. Toto opatření si nezbytně vyžádalo uskutečnit v resortu FMNO a celé jeho organizační strukturu taková opatření, aby byly zabezpečeny všechny úkoly armády při efektivnějším vynakládání vyčleněných finančních prostředků.

Ve velení Československé armády jsou rozpracovávány a postupně uplatňovány metody a způsoby, jak při takto snížených prostředcích FMNO zabezpečit především udržení – zachování dosavadní úrovně bojové a mobilizační pohotovosti vojsk. Jsou propracovávány další varianty modernizace současné výzbroje armády s cílem zvýšit bojové možnosti vojsk při přísném plnění mezinárodních závazků, vyplývajících pro Československou armádu v oblasti zvýrazňování jejího obranného charakteru, snižování úrovně počtů útočných prostředků jako tanků, dělostřelectva, letectva o dohodnuté početní kvóty této výzbroje.

Realizace těchto opatření sebou nese nutnost řešit úkoly výstavby vojsk podle určitých priorit. Stanovení kritérií pro definici priorit výstavby Československé armády však nevyplývá z libovůle nebo zbožného přání Generálního štábu, ale vychází z objektivních úkolů a potřeb, které je třeba ve výstavbě vojsk řešit. Především jde, v souladu se zahraniční politikou ČSFR, o posilování, zvýrazňování obranného charakteru naší armády. Jde v praxi o zabezpečení vojsk výzbrojí protitankovou, protiletadlovou, ženijní a protichemickými prostředky. Zdokonalit je třeba i ochranu vojsk a obyvatelstva před následky použití zbraní (prostředky individuální ochrany). V obranné operaci je třeba vojskům spolehlivé a účinné velet, což vede k nutnosti modernizovat velitelská stanoviště, daleko výrazněji uvádět do praxe moderní automatizované systémy velení, spolehlivé spojovací prostředky. Vážnou úlohu v tomto pojetí má i posilování protivzdušné obrany měst, důležitých objektů státu a vojsk. Při tom však nesmí ustoupit do pozadí za ryze technické úkoly, jako je zdokonalování výzbroje vojsk, řešení úkolů a potřeb sociálního zabezpečení jejich života, vytváření podmínek pro tvořivější zapojování každého příslušníka armády do procesu výstavby moderní struktury vojsk.

Stanovené priority výstavby Československé armády vycházejí z dlouhodobých potřeb i požadavků vojsk a naplňují se postupně. Především proto, že není ekonomicky možné uvolnit neomezené nebo nepřiměřené vysoké finanční prostředky na vývoj a nákup nové výzbroje a materiálu během velmi krátkého časového období a dále i proto, že by nebylo ani v možnostech a silách vojsk si v tak krátké době osvojit nejmodernější techniku. Rozhodující úlohu zde hraje i otázka možností našeho národního hospodářství, zejména těch odvětví, která se na výrobě podílejí nebo ji přímo uskutečňují.

Československá armáda se spolu s ostatními odvětvími národního hospodářství a podniky zahraničního obchodu spolupodílí na odběru potřebného materiálu a techniky. Není tedy jediným a ani jejím hlavním odběratelem, ale k zabezpečení úkolů výstavby vojsk ji potřebuje.

V poslední době se hodně ve světě, ale i u nás hovoří o negativních dopadech konverze zbrojní výroby na národní hospodářství. Některé podniky, zejména těžkého strojírenství, leteckého a radiotechnického průmyslu, ale i subdodavatelé jednotlivých částí techniky, které v minulosti orientovaly svoji pozornost na výrobu vojenské techniky a materiálu, stojí v současné době, v souvislosti s odzbrojovacími iniciativami ve světě a změnami vojenských doktrín, před řešením otázky rychlé přeorientace výroby na jiný druh, dát ji jinou náplň.

Při tom však tato skutečnost neznamená, že končí výroba materiálu a techniky, kterou potřebuje pro svoji výstavbu moderní armáda. Přesto se však hodně mění, a to jak u odběratele (zákazníka), tak i dodavatele (výrobce) a zejména i na jejich vzájemném vztahu. Především musí být daleko důsledněji rozpracována dlouhodobá koncepce výstavby vojsk, musí být jasné, jakou techniku a v jakém množství bude ke splnění tohoto úkolu potřebovat armáda, ostatní odvětví národního hospodářství, ale i obchodní vývozní organizace. Hodně se bude měnit i v podnikové sféře, kde se uplatní v zakázkách především ten, kdo je schopen techniku a materiál, určený pro tyto účely, vyrobit co nejrychleji, s požadovanou kvalitou,

cenově nejvýhodněji a zároveň bude schopen reagovat dostatečně rychle na nové kvalitativní požadavky zákazníka (i armády) a bude schopen co nejrychleji aplikovat do výrobu nejnovější poznatky vědy, ale i potřeby praxe. Jinak se může i stát, že pro odběratele (zákazníka) bude výhodnější nakoupit dané zařízení i z dovozu.

Znamená to však oboustranný proces, komplexní řešení všech otázek. Odběratel musí garantovat, jaké množství materiálu a techniky v jakém časovém rozmezí odebere, aby pro výrobce bylo efektivní zahájit výrobu nebo v ní pokračovat při zabezpečení vysoké kvality výrobku (což bude kritériem splnění smlouvy) a jeho včasnému dodání spotřebiteli. Tím by mělo být zabezpečeno, že vojska budou mít požadovaný materiál a techniku včas, výrobce bude mít zabezpečen výrobní program.

Další z cest, jak co nejhospodárněji využívat techniku a materiál ve vojskách, umožňovat „přesouvání“ finančních prostředků na zabezpečování ostatních jejich potřeb, kterou náročnější začínají prosazovat velitelé druhů vojsk, svazů a materiální, hospodáři FMNO, je cesta, která vede přes úpravu norem životnosti, zdokonalování ošetrování techniky a materiálu. V oblasti výcviku vojsk jsou pak hledány takové metody jeho organizace a provádění, které umožňují procvíčit řadu potřebných návyků vojsk na cvičištích, тренаžerech, učebnách apod. I zde však existují hranice, pod které nelze intenzitu praktického výcviku snížit. Již nyní naši piloti, ve srovnání s piloty armád SSSR, USA, SRN, Francie, Belgie a dalších států nalétají několikanásobně méně letových hodin, naši tankisté – řidiči naježdí méně kilometrů, střelci vystřelili v praxi méně nábojů apod. I zde existují hranice možnosti úspor, ježž překročení by mohlo mít negativní dopad na stupeň vycvičenosti jednotlivců a osádek, v některých případech by (zejména u pilotů) nedostatek praktických návyků mohl ohrožovat život lidí a znamenat by i velké materiální ztráty.

Jednu z rozhodujících položek rozpočtových výdajů FMNO tvoří výdaje vyčleňované na zabezpečení běžného života vojsk (jejich stravování, ošacení, zabezpečení teplem, světlem, vodou, všech potřebných služeb – praní prádla apod.) a oblast sociálního zabezpečení.

V těchto výdajích lze nesnadno nalézt úspory v takovém objemu, že by vytvářely zdroje, které by bylo možné efektivněji využít v ostatních oblastech výstavby armády. Naopak ceny služeb, potravin, energie neustále vzrůstají a tento vzestup bude zřejmě mít trvalejší ráz.

K řešení specifických úkolů ve prospěch Československé armády v oblasti opravárenské činnosti, speciální investiční výstavby, hospodaření ve vojenských výcvikových prostorech a dalších oblastech činnosti vojsk, byly v rámci FMNO založeny příslušné státní podniky. Uskutečňují takovou činnost, která není v našem národním hospodářství zabezpečena. Kromě toho tyto vojenské státní podniky využívají své vybudované a plně nevyužité kapacity ve prospěch armády, pro činnost ve prospěch národního hospodářství.

Málo známé naší široké veřejnosti jsou např. i ty skutečnosti, že finanční odvody do státní pokladny činí od Československé armády téměř 2 mld Kčs, že vojska se více jak z 50 procent samozásobují masem, z velké části obilovinami, zeleninou atd. Tato fakta svědčí o tom, že i v armádě jsou hledány cesty, uskutečňována praktická opatření, jak zmenšit negativní dopady snížení rozpočtových prostředků FMNO na výstavbu vojsk a jak zároveň účinně pomoci národnímu hospodářství. O řadě faktů hovořil na tiskových besedách ministr národní obrany ČSFR armádní generál Miroslav Vacek.

Jak vyplývá z této úvahy, lze učinit závěr, že předpokladem efektivního využití přidělených zdrojů a prostředků je přijetí odpovídajících způsobů (metod) jejich rozdělení, k čemuž lze přispět:

- Minimalizaci subjektivních vlivů při rozdělování rozpočtových prostředků FMNO mezi jednotlivé druhy vojsk a služeb. Prostředky musí být daleko účelněji využívány na základě skutečných potřeb rozvoje vojsk s minimalizací takových vlivů, jako jsou pouze subjektivní a neodůvodněná přání příslušného velitele či odborného funkcionáře. Znamená to především mít dostatečnou perspektivu rozpracovaný záměr rozvoje a výstavby svého vojska. Přitom je důležité „sladit“ tyto zájmy mezi druhy vojsk a služeb komplexně v rámci celé organizační struktury výstavby vojsk.

- Minimalizaci subjektivních vlivů při rozdělování přidělených finančních prostředků mezi